

населення і значно меншими у містах обласного підпорядкування. Середня вартість навчання 1 учня у Тернопільській області у 2017 році становила 23694 гривні [3].

Із наведених фактів можна зробити висновок, що оптимізація шкільної мережі – закриття або об'єднання малих сільських шкіл – є виправданим заходом. І справді, такі дії можуть призвести навіть до деякого поліпшення навчальних досягнень сільських учнів за умови, що буде забезпечено шкільні автобуси (зادля збереження доступу до шкіл) та збережено найбільш компетентних учителів і матеріально-технічну базу (зadля поліпшення якості навчання). Зекономлені для бюджету кошти потрібно вкласти в зарплату вчителів та капітальні видатки для шкіл. Тому будь-яка економія виправдана лише задля більш ефективного спрямування коштів в освіту [2].

Література

1. Головне управління статистики у Тернопільській області. Загальноосвітні навчальні заклади. URL: www.te.ukrstat.gov.ua. (дата звернення: 19.02.2019).
2. Самохін І. Демографічна криза та нерівність в українській шкільній системі: аналіз нової бази даних "Шкільна карта України". URL: <https://cedos.org.ua/edustat>. (дата звернення: 20.03.2019).
3. Олійник О. Регіональне моніторингове дослідження "Освіта Тернопільщини в цифрах і фактах". URL: <http://monitoringte.blogspot.com>

УДК: 37.036–0534:78

Онищук І.А.

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії і методики
дошкільної освіти Кременецької обласної
гуманітарно-педагогічної академії імені Т.Шевченка
ionuschuk@gmail.com

АКТУАЛІЗАЦІЇ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗРОСТАЮЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Постановка та актуальність проблеми. На часі проблема розвитку творчих здібностей зростаючої особистості. Закони України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Базовий компонент дошкільної освіти, зокрема одна з обов'язкових освітніх ліній «Дитина у світі культури», засвідчує, що належний і оптимальний рівень соціально-особистісного розвитку дитини може бути забезпечений через формування в неї чуття краси в її різних проявах, ціннісного ставлення до змісту предметного світу та світу мистецтва, розвиток творчих здібностей, формування, з-поміж інших, художньо-продуктивних навичок, тим самим спрямовуючи педагогів дошкільних навчальних закладів та батьків на розвиток творчого потенціалу дитини-дошкільника. З огляду на зазначене, помітно зростає інтерес науковців до проблеми оптимізації самостійної діяльності зростаючої особистості, створення середовища, сприятливого для різних форм і видів продуктивної діяльності дошкільників,

їхнього самовираження, актуалізації творчого потенціалу (Л. Артемова, І. Бех, А. Богуш, З. Борисова, Н. Гавриш, О. Кононко, В. Кузьменко, К. Крутій, Н. Кудикіна, С. Ладивір, Т. Піроженко, З. Плохій, Т. Поніманська, О. Райпольська, І. Рогальська, О. Семенов та інші). Загалом феномен самовираження особистості науковці кваліфікують як процес розгортання активної життєдіяльності, реалізація природного потенціалу [1; 2; 3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні наявні численні праці, які присвячені проблемі творчості, розвитку творчих здібностей (Н. Гавриш, Моляко, В. Кудрявцев, О. Кононко, Т. Комарова, В. Рибалка та інші). У дослідженнях проблем особистісної самореалізації, самовизначення, самовираження (А. Аніщук, О. Баришевої, Т. Бігільдевої, Л. Березовської, О. Дронової, Н. Гавриш, Л. Середюк та інших) зазначено, що істотною детермінантою розвитку зростаючої особистості є її участь у різних видах художньо-творчої діяльності.

Мета статті – розкрити сутність феномена творчого самовираження зростаючої особистості.

Виклад основного матеріалу. Теоретико-методологічну основу розпочатого дослідження становлять концепції самовираження як особистісного феномена (Л. Аза, К. Абульханова-Славська, М. Бахтін, Р. Бернс, П. Гуревич, О. Лосєв, А. Менегетті, А. Петровський, С. Франк, Д. Фельдштейн та інші); сутності творчості як особистісного процесу (Р. Апресян, Д. Богоявленська, І. Зязюн, Я. Пономарьов, П. Соколов, В. Рибалка, К. Роджерс, В. Шинкарук та інші); особливості творчості в ранньому онтогенезі (Н. Гавриш, І. Лернер, В. Моляко, В. Кудрявцев, О. Кононко, Т. Комарова, О. Семенов, В. Сухомлинський; оптимізації процесу самовираження старших дошкільників у процесі життєдіяльності (А. Аніщук, Л. Березовська, А. Богуш, О. Дронова та інші).

Отже, особистісним самовираженням є активна діяльність людини, що передбачає оптимальне використання і розвиток її можливостей (К. Абульханова-Славська, І. Бех, О. Кононко). Найбільш продуктивним є творче самовираження, його культура (Д. Богоявленська, Л. Виготський, В. Моляко, Я. Пономарьов, В. Рибалка, С. Рубінштейн та інші). Ми спираємося на розуміння зазначеними фахівцями поняття творчості як реалізації особистістю себе як суб'єкта культури, об'єктивації творчих можливостей, свого природного потенціалу в процесі життєдіяльності через самовираження.

На основі аналізу вищезазначених наукових досліджень визначено та обґрунтовано зміст поняття «творче самовираження зростаючої особистості» як прагнення і здатність дитини старшого дошкільного віку об'єктивувати «Я»: виразити власні думки, почуття, бажання, ставлення, адекватними образно-виражальними засобами в процесі різних видів художньої діяльності, зокрема й музичної. Завдяки проведенню експериментально-дослідної роботи нами було уточнено зміст компонентів досліджуваного явища: когнітивний (сукупність

уявлень і знань дитини про способи вираження); емоційно-ціннісний (наділення різних моделей творчого самовираження позитивними емоційними переживаннями й особистісною сутністю) та поведінковий (практична

реалізація можливостей у діяльності).

Також важливим етапом нашого дослідження було визначення типології творчого самовираження: гармонійний; дисгармонійний; суперечливий; зародковий. На формувальному етапі експерименту робота здійснювалася у двох напрямках, що взаємодоповнювали та посилювали один одного, тим самим забезпечуючи гармонійність і цілісність освітнього процесу. Відповідно до першого напрямку, зусилля спрямовувалися на об'єктивізацію потреби зростаючої особистості виразити своє Я, виховання її емоційно-ціннісного ставлення до себе. Другий – передбачав формування у здатності виражати себе, добираючи образно-виражальні засоби, та розвиток креативності як базової якості особистості, її здатності до творчості. Ефективними формами і методами були спеціальні бесіди, етюди, ігри, творчі вправи та завдання. Зазначимо, що особливі зусилля нами спрямовувалися на досліджуваних з дисгармонійним та зародковим типами з якими додатково проводилася диференційована робота. Значущим аспектом експерименту було налагодження тісної співпраці між педагогами ЗДО – музичними керівниками, вихователями, їхнє орієнтування на творчу індивідуальність зростаючої особистості – проводилися педагогічні наради, тренінги та надавалися індивідуальні консультації. Результати контрольного зрізу засвідчили позитивну динаміку у проявах творчого самовираження зростаючої особистості.

Висновки. У результаті вивчення наукових праць уточнено зміст і структуру поняття «творче самовираження зростаючої особистості», трактовано його як прагнення і здатність об'єктивувати своє «Я»: виразити власні думки, почуття, бажання, ставлення адекватними образно-виражальними засобами.

Однак доцільно зазначити, що заявлене не розкриває проблему остаточно, тому *перспективу подальшого наукового пошуку* вбачаємо в активізації позиції майбутніх фахівців дошкільної освіти, які будуть відповідальними за розвиток культури самовираження зростаючої особистості.

Література

1. Абульханова-Славская К. А. Стратегия жизни / Ксения Александровна Абульханова-Славская. – М. : Мысль, 1991. – 299 с.
2. Аніщук А. М. Оптимізація мовленнєвого самовираження старших дошкільників : метод. посіб. / А. М. Аніщук. – Ніжин : Вид-во НДУ імені М. Гоголя, 2008. – 63 с.
3. Бех І. Д. Психологічні джерела виховної майстерності : навч. посіб. / І. Д. Бех. – К. : Академвидав, 2009. – 248 с.
– Богуш А. М., Березовська Л. І. Творче самовираження дошкільників у художньо-мовленнєвій діяльності : монографія / Богуш А. М., Березовська Л. І. – Одеса: М. П. Черкасов, 2008. – 203 с.
4. Кононко О. Л. Психологічні основи особистісного становлення дошкільника (системний підхід): монографія / Олена Леонтіївна Кононко. – К. : Стилос, 2000. – 336 с.
5. Нечай С. П. Музика розвиває, виховує, оздоровлює : навч.-метод. посіб. / Світлана Нечай. – К.: Світич, 2012. – 144 с.